

# Magyarság mint kockázati tényező

Novák Csaba Zoltán történész-politikus a Ceașescu-korszakról

• A román állam mindig biztonságpolitikai kérdésként kezelte a magyarkérdést – jelentette ki A Ceașescu-rendszer magyarságpolitikája című előadásában Novák Csaba Zoltán történész, az RMDSZ Maros megyei szenátora, utalva arra, hogy az erdélyi magyarokat kockázati tényezőnek tekinti a hatalom.

SZUCHER ERVIN

A több alkorszakra osztott, huszonnégy éves Ceașescu-éráról szenvedéstörténeti megközelítésből is lehet beszélni, létezik egy konfliktuskezelő nézőpontja, de figyelembe kell venni a változó hatások nyomán történő fel- és megújuló építkezést – véli Novák, aki a napokban hat nagyobb erdélyi városban tart előadást. A negyed évszázadot intézményes építkezés, majd leépülés jellemzi, maradandó társadalmi, gazdasági és demográfiai folyamatokat indít el, ugyanakkor az első, nyílt asszimilációra törekvő korszakot jelenti. A történész szerint az 1965-ben kezdődött Ceașescu-éra nemzetiségeket érintő gyökerei a kommunista párt 1948-as tézisében keresendők, amelyben a frissen berendezkedett hatalom kijelenti, hogy Románia megoldotta a kisebbségi kérdést. Ehhez képest az 50-es években, Gheorghe Gheorghiu-Dej pártfőtitkár vezényletével, elkezdődik az első nagyobb magyartalanítási hullám. Ceașescu hatalomra kerülésével az ország külpolitikája ugyan látványos és pozitív változáson esik át, itthon azonban a korábbi terror helyett Dej utódja sokkal kifinomultabb és rafináltabb elnyomási eszközökhöz folyamodik. Ilyen például az addig nyílt ellenségként kezelt egyházak megpuhítása, belső bomlasztása. A 60-as, 70-es években nagyon sok papot – köztük számos magyar lelkészt – sikerül beszervezni, kollaboránssá tenni.

## Felszámolt autonómia

A sztálini találmánynak kikiáltott Magyar Autonóm Tartomány felszámolásával egy időben a kollektív jogok fogalma is egyik napról a másikra kikerül a közbeszédből. Erdélyben elrajtol az erőteljes asszimilációs program, melynek fon-



tos stációja az 1968-as megyésítés, amely a székelység szemszögéből még valamelyest kompromisszumos alapon megy végbe. Ugyanis az egyik változat szerint a történelmi

70-es esztendők derekán újabb fordulat áll be, ekkor már elkezdődik az úgynevezett szisztematizálás, azaz az erdélyi városok arculatának gyökeres megváltoztatása, az épített

ügyosztályt hoz létre a Szekuritáté keretén belül. Ez gyorsan három főbb csoportra osztja a magyarkérdést és az azzal járó gondokat: a határ menti vidékire, a szórványbelire és a székelyföldre.

A magyarság értelmiségi vezetőiről szólva Novák úgy véli, a pártfűség és közösségiszolgálat jellemezte őket. A Ceașescu-korszak vége felé, a 80-as években azonban ezek az emberek sorra kikoptak az állami apparátus vezetéséből. Király Károly és élete utolsó szakaszában Sütő András az ellenállást választja, Domokos Géza, Bodor Pál, Fazekas János, Huszár Sándor a visszavonulás mellett dönt, míg Hajdú Győző és Gere Mihály továbbra is kitart a diktátor és egyre hangsúlyosabb magyarellenes politikája mellett. Az értelmiség új nemzedéke, Egyed Péter, Ágoston Vilmos, Szilágyi N. Sándor, Tamás Gáspár Miklós, Szócs Géza és társaik már nem kerülhetnek döntéshozó pozícióba, ők szamizdatjaik segítségével próbálják hallatni hangjukat.

## Kádár János baklövésai

Előadásában a marosvásárhelyi történész-politikus kitért Kádár János magyar államfő sze-

” A kisebbségek asszimilációját a rendszer elsősorban nyelvváltással, masszív betelepítési politikával és a karrierlehetőségek elvágásával igyekeznek elérni.

Háromszéket Brassóhoz csatolták volna. A kisebbségek asszimilációját a rendszer elsősorban nyelvváltással, masszív betelepítési politikával és a karrierlehetőségek elvágásával igyekeznek elérni. A megyék megjelenése után kisebb nyitást is lehet érzékelni: jogi státus nélkül ugyan, de létrehozzák a Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsát, új kulturális intézményeket alapítanak, magyar tannyelvű iskolákat létesítenek. A

örökség rombolása. 1984-től súlyosbodik a helyzet, az ország nemzetközi elszigetelődésén túl Nicolae Ceașescu szabad utat ad a nyílt magyarellenes uszításnak, betiltja a magyar helységnevek használatát, a magyar kisebbség kifejezést pedig magyar nemzetiségű román dolgozók címkével helyettesíti. Az addig is kockázati tényezőként kezelt magyarság megfigyelése érdekében Ceașescu külön, III. B nevet viselő

Novák Csaba Zoltán: pártfűség és közösségiszolgálat jellemezte a magyar értelmiségi vezetőket

FOTÓ: HAÁZ VINCE

repére is, amely a romániai magyarság szempontjából korántsem mondható sikeresnek. Kádár már az első erdélyi látogatásán két emlékeztetőt követett el. 1958-ban Kolozsvárra érkezve vonattal arról beszélt a vasútállomáson, hogy milyen jó érzés a kincses város főterén lenni, Marosvásárhelyen pedig kijelentette, jó tudni, hogy a városban magyar nemzetiségűek is élnek. Mindezt egy olyan időszakban, amikor a város lakosságának még egynegyedét sem tette ki a románság. A Kádár-rezsim tapogatózó politikáját később a mosolydiplomácia váltja fel, de az is csődöt mond; a román fél szinte egyetlen ígéretét sem tartja be. A magyar államfő mindössze 1977 után ismeri fel mindezt, utána már nem is tárgyal Ceașescuval: Romániába se látogat, Budapestre sem hívja. Rájön, hogy távolságtartó politikájával legalább annyira mehet, hogy nem hitelesíti a román diktátort.